

Diana
Vukičević
Samaržija

Josip Stošić (1935. – 2009.)

Danas se opraštamo od prijatelja i kolege, suradnika Instituta za povijest umjetnosti Josipa Stošića, našeg Pepija. Josip Stošić jedan je od prvih suradnika Instituta i dio je njegove povijesti u doba osnivanja. Sedamdesetih godina ozračje Instituta stvorila je njegova osebujna osobnost.

Radio je na svim značajnim istraživačkim projektima – od starih urbanih formacija, ranokršćanske i predromaničke umjetnosti Istre i Dalmacije, a poslije i kontinentalne Hrvatske: projekt južni Jadran, Dubrovnik, Mljet, Brač, Krk. Dugotrajna temeljna istraživanja provodio je na terenu gdje je upoznao cjelovite korpuse pojedinih umjetničkih epoha, što ga je učinilo najvećim poznavateljem naše baštine starijih razdoblja.

Josip Stošić bio je temperamentan čovjek velike energije i silne zainteresiranosti. Njegov središnji znanstveni interes za rano-kršćansku, srednjovjekovnu i renesansnu umjetnost nije bio puka informiranost već osvještavanje fenomena i stvaranje uvijek nove interpretacije, o čemu svjedoče njegovi rani radovi. Privlačila su ga ključna umjetnička djela i razdoblja hrvatske likovne kulture: predromanička arhitektura i skulptura, Radovanov portal, sklop dubrovačke katedrale, zagrebačka katedrala, crkva u Čazmi.

Portal majstora Radovana studirao je dugo u želji da teza bude konačna. Rad s opsežnim istraživačkim i bibliografskim aparatom *Trogirska katedrala i njezin zapadni portal* objavio je 1994. godine. Izuzetnom nadarenošću za vizualno opažanje tumači prizore na portalu, slijed slaganja i rastavljanja portala,

stil i izvor rukopisa kipara, te posebnosti ikonografskog programa. Njegova interpretacija, različita od opće prihvaćenih stajališta, daruje nam nove spoznaje o umjetniku kojeg stavlja u slijed velikih srednjovjekovnih kipara.

Nakon potresa u Dubrovniku 1979. godine voditelj je istraživanja na Bunićevoj poljani i dubrovačkoj katedrali. Pod današnjom katedralom željelo se istražiti romaničku katedralu srušenu u potresu 1667. godine. Njegova ingenioznost u određivanju točnog mjesta za arheološku sondu otvorila je čudo – bizantsku katedralu iz 7. stoljeća unutar romaničke. To otkriće potaknulo je i nova pitanja o ranoj povijesti Dubrovnika. Za taj rad dobio je i priznanje Lukša Beritić. Tada mi je rekao: “Zadovoljan sam, uspio sam u korpus naše rane umjetnosti dopisati jednu katedralu, a katedrale su važne, one su sažetak i putokazi.”

Svoja razmišljanja o drugoj katedrali, zagrebačkoj katedrali i njezinoj složenoj povijesti, napisao je u studiji *Srednjovjekovna umjetnička svjedočanstva o Zagrebačkoj biskupiji* u katalogu izložbe “Sveti trag”. U monumentalnom pejzažu srednjovjekovlja kontinentalne Hrvatske prepoznaje izuzetnost crkve u Čazmi.

Sva razmišljanja i znanja Josipa Stošića o spomenicima i fenomenima srednjovjekovne i kasnoantičke umjetnosti Hrvatske nisu sačuvana u pisanom obliku. Svoje misli iznio je u neformalnim razgovorima u Institutu, što je stvaralo dinamičnu znanstvenu atmosferu. U diskusije na simpozijima,

kongresima unosi je vjetar. Temperamentno je izlagao svoj uvijek poseban stav. Zanesen, *homo ludens* stvarao je nove igre misli.

Njegovim odlaskom utihnuli su razgovori, a znanstveni i stručni susreti postaju tradicionalni. Prisutnost i djelovanje Josipa Stošića u kulturnom životu, kao velikog povjesničara umjetnosti, konceptualnog umjetnika i pjesnika zadržali smo u memoriji, sjećajući se diskusija, premetaljki, listajući kataloge njegovih izložaba naslovljenih

“Govor riječi predmeta i prostora” te “Čudo”. Javnost je prepoznala njegov rad, te za službu u kulturi dobiva Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

Dragi Pepi, lijepo je bilo poznavati te i živjeti u isto doba.

Nek' ti je laka zemlja i put u nepoznate svjetove. ✕

— Govor na posljednjem ispraćaju Josipa Stošića 17. srpnja 2009.